

В. Калитин 1057

VII-VIII — 1948-XXXV

БЪЛГАРСКИ
ТУРИСТЪ

БЪЛГАРСКИ *Турист*

МЕСЕЧНО СПИСАНИЕ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ
ЗА ТУРИЗЪМЪ, ПЛАНИНАРСТВО И СКИОРСТВО
ИЗДАВА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

РЕДАКТИРА ИВАНЪ Н. ИВАНОВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ

Великиятъ покойникъ — „Български туристъ“
Българскиятъ туризъмъ — Георги Драгоевъ
Въ снѣговетъ на Амбарица — Павелъ Делирадевъ
Планинска спасителна служба — Д-ръ Ем. Шаранковъ
Новиятъ моделъ спасителна шейна — Константинъ Саваджиевъ
Изъ доклада на планинската спасителна служба
„Бранникъ“ и българския туризъмъ — Г. Д.
Съюзенъ животъ
Книжнина

БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ

ОРГАНЪ НА БЪЛГАРСКИЯ ТУРИСТИЧЕСКИ СЪЮЗЪ

ИЗДАНИЕ НА ЦЕНТРАЛНОТО НАСТОЯТЕЛСТВО

Редакторъ ИВАНЪ Н. ИВАНОВЪ

ГОДИНА XXXV

СЕПТЕМВРИЙ-ОКТОМВРИЙ 1943

КНИЖКА 7-8

ВЕЛИКИЯТЪ ПОКОЙНИКЪ

Въ историческитъ времена, които живѣемъ, сѣдбата отреди едно голѣмо изпитание за българския народъ. Негово Величество Царь Борисъ III, следъ като обезсмърти името си съ великото си обединително дѣло, завърши земния си пѣтъ. Богъ бѣ ошастливилъ народа ни съ свой избранникъ, въ когото бѣ вложилъ божествената искра на всеотдайна любовъ и саможертва къмъ ближния, мъдростъ, смирение, дълбоко прозрение на историческото предопредѣление на своя народъ и благоговѣние предъ чара на родната земя.

Всевишниятъ отреди избраниятъ отъ Него водачъ на българския народъ да премине въ вѣчността съ свѣтлия ореолъ на боговдѣхновена душа, възлѣзла по най-стрѣмнитъ пѣтеки къмъ върха, безъ да падне върху нея стѣнка отъ тъмнитъ сили на битието.

Блаженопочившиятъ Царь Борисъ III въ деня на своята ранна кончина се превърна въ свѣтълъ образъ, въ символъ на духовното и политическо обединение на българския народъ, на безответна служба предъ идеалитъ на родината и на висши човѣшки добродетели.

Въ скръбния день на раздѣлата ни съ Него, всички българи почувстваха дълбоко незамянимата загуба, но и разбраха, че Той ни оставя примѣра на своя подвигъ, като ярка пѣтеводна звезда всрѣдъ буритъ на далечния ни исторически пѣтъ.

Смирени предъ неотмѣнната повеля на сѣдбата, но и горди въ своята голѣма скръбъ, българитъ отъ всички кѣтища на обединената родина си дадоха клетвенъ обетъ, че съ въра и несломима твърдостъ ще следватъ белязания пѣтъ отъ достойния и любимъ Царь-Обединителъ.

Организиранитъ български туристи и всички приятели на планината се поклониха предъ свѣтлата Му паметъ съ дълбоко наранени сърдца. Нашата обичъ и почитъ къмъ Неговата личностъ бѣха чисти като водитъ на планинскитъ езера, не само защото Царь Борисъ III бѣше почетенъ председателъ на Българския туристически съюзъ, но защото Той боготворѣше планината. Той не бѣше случаенъ гостъ на планината, а неинъ вѣренъ синъ. Въ нея Той намираще покой и отъ живителнитъ ѝ струи черпѣше сили, за да носи царственото си бreme и да следва мъжествено трудния, но величавъ пѣтъ на народенъ водачъ.

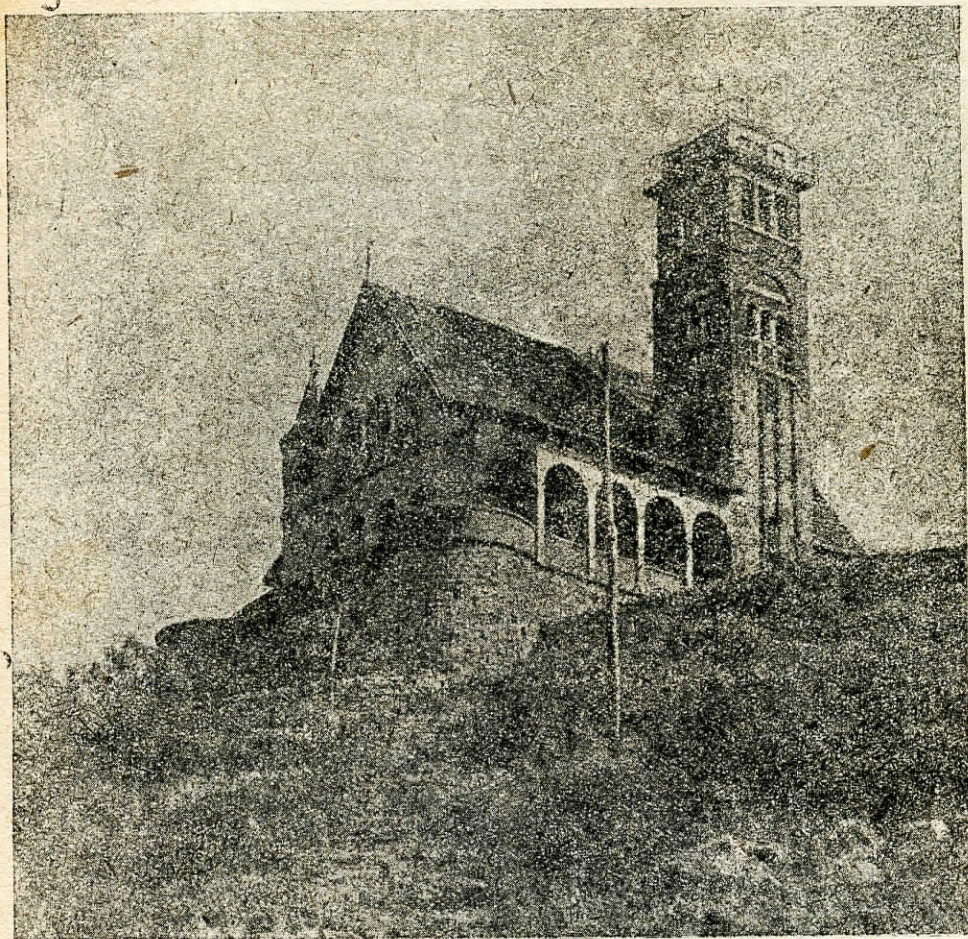
Само нѣколко дни преди да остави този свѣтъ, Той направи своята последна изповѣдь и молитва върху първенеца на Великата рилска пустиня, която сега приюти на вѣченъ покой неговия голѣмъ и свѣтълъ духъ!

Българскитъ туристи съ дълбока скръбъ и съ широко разтворени души за заветитъ на Царя-Обединителъ свеждатъ низко чела предъ паметта и вѣчния домъ въ планината на своя любимъ почетенъ председателъ.

Да пребже въ свѣтлина името на достойния Царь на българитъ Борисъ III!

Да дари Богъ свѣтълъ покой на Царя-планинаръ!

„БЪЛГАРСКИ ТУРИСТЪ“

Туристическият
домъ — Брава

БЪЛГАРСКИЯТЪ ТУРИЗЪМЪ

ГЕОРГИ ДРАГОЕВЪ

За малкото години свободенъ животъ българскиятъ народъ отбеляза свѣтли страници, съ които смѣло може да се гордѣе. Въ наниза на културнитѣ негови придобивки туристическото движение е единъ прекрасенъ бисеръ, който заслужено краси короната на красивитѣ български планини, привлѣкли вниманието не само на неговитѣ синове, но и на множество любители на красивото и отъ чужбина.

Играли голѣма роля въ живота на българския народъ презъ време на роб-

ството, когато сж били най-сигурното убѣжище на ония, които не сж могли да се примирятъ и да превиятъ глава предъ нашитѣ поробители, роднитѣ планини привлѣкоха погледа на свободнитѣ българи много наскоро следъ освобождението. Вестители на тоя новъ свѣтъ, изпълненъ съ много ценности, сж на първо време народниятъ поетъ, Иванъ Вазовъ, който преброжда надлъжъ и наширь свободна България, а следъ него и родоначалникътъ на организирания български туризъмъ, го-

лѣмятъ българинѣ Алеко Константиновѣ. Тѣ първи насочиха свободнитѣ българи къмъ красотата на българската природа и имѣ вдѣхнаха своята голѣма любовъ къмъ българскитѣ планини.

Цѣлото творчество на Вазова е пропито съ възторгъ отъ българската природа, красотитѣ на която осмислятъ неговия животъ и сж неизчерпаемъ източникъ на неговото вдѣхновение. Въ пѣтеписната ни литература ще остане паметна неговата „Велика рилска пустиня“, въ страницитѣ на която той дава изразъ на възторга и благословението си къмъ най-красивата българска планина.

Следъ Вазова, Алеко Константиновъ зове българскитѣ синове къмъ роднитѣ планини. За двамата голѣми писатели е ясно, че истинска служба на родината и на родната култура е възможна само тогава, когато земята ни бѣде добре опозната и обикната.

Отъ друга страна, А. Константиновъ е схващалъ, че на една идея най-добре се служи чрезъ организация, която да насажда съзнателно отношение къмъ тая идея и да провежда съ настойчивостъ, практическото ѣ осществяване. И затова, той прави опитъ да постави началото на туристическата организация въ България, която да поеме тѣзи задачи. Съ тая своя дейность А. Константиновъ се явява като истински родоначалникъ на организирания български туризъмъ.

Презъ 1895 год. А. Константиновъ отправя оригиналната си покана, съ която зове софийскитѣ любители на природата да отидатъ на 27 августъ на Черни връхъ, кждето ще се учреди клубъ на българскитѣ туристи. Съ това изкачване на Черни връхъ се поставятъ основитѣ на организирания български туризъмъ, а следъ доста лутания се ражда и Българскитѣ туристически съюзъ.

Изкачването на Черни връхъ не е било първото излетуване на А. Константиновъ, нито остава последното. Той

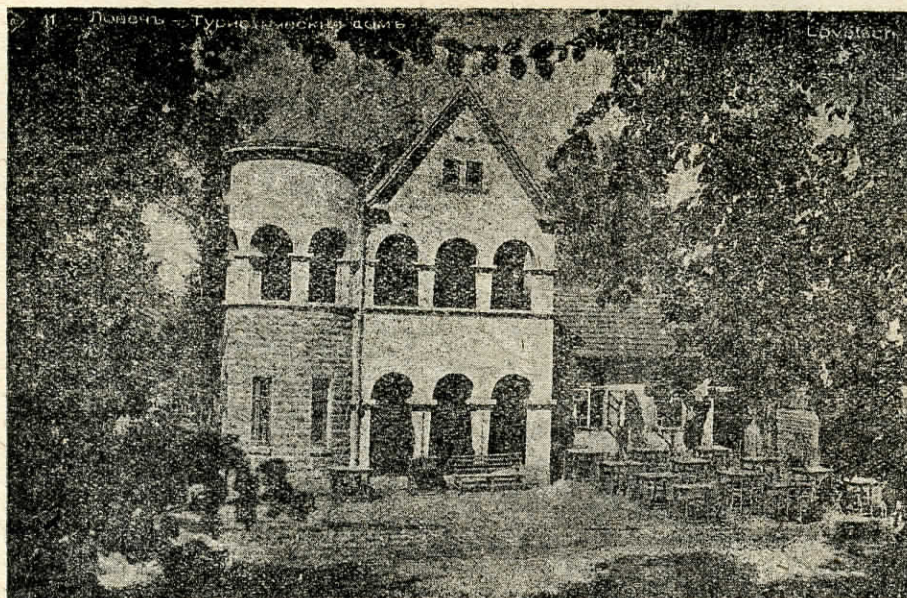
пѣтува много често съ свои другари, на които успѣва да вдѣхне любовъ къмъ роднитѣ планини. Плодъ на тия негови пѣтувания сж многобройнитѣ страници, препѣлнени съ възторгъ отъ прелеститѣ на родната природа. Неговитѣ излети продължаватъ до трагичния му край презъ 1897 година.

Идеята, обаче, на А. Константиновъ не умира. Тя е подета отъ млади въодушевени люде. Две години следъ неговата смъртъ въ София се поставя основата на първото българско туристическо дружество, което носи неговото име. Започнало съ 25 члена, за следната година дружеството брои вече 150, които постоянно се увеличаватъ за да стигнемъ днесъ до 7000 организирани туристи, обединени въ близо 100 клона на Българския туристически съюзъ.

Трудно е да се обхванатъ въ нѣколко страници духовнитѣ и материални постижения на организирания български туризъмъ. Неговата пропагандна дейность — художествено списание, туристическа литература и сказки, както и неговото материално творчество въ планината, изразено въ 65 планински хижи и заслони изъ българскитѣ планини, говорятъ твърде много за културния обликъ на това движение, което създаде една туристическа културна традиция въ планината. Организиранитѣ български туристи изиграха ролята на духовни пионери при овладяването на българскитѣ планини и опазването имъ отъ груби посегателства. Следъ 40 годишно съществуване Българскитѣ туристически съюзъ може да посочи значителни духовни и материални постижения на организирания български туризъмъ и страната, които най-добре характеризиратъ неговата сжщность и значение за културното издигане на българския народъ.

✱

По-малко въ миналото, повече и по-широко днесъ, българскитѣ туризъмъ се цени за голѣмото му здравно, обра-

Туристическият домъ

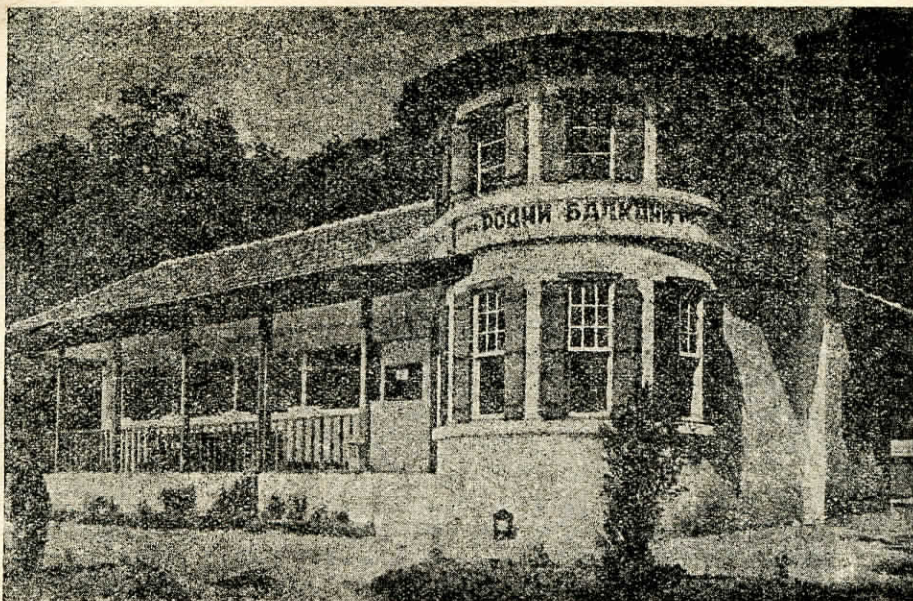
Ловечъ

зователно и възпитателно значение за отдѣлната личностъ.

Човѣкътъ, като всѣко живо същество, чувства силно нуждата отъ движение. Пренебрегне ли се тая физиологична нужда, спира всѣкаквъ растежъ, всѣкакво развитие. Тая нужда отъ движение може да бѣде задоволена по различенъ начинъ: съ физическа работа, съ игра, съ ходене. При днешното раздѣление и индустриализиране на труда, човѣкъ е поставенъ при крайно неблагоприятни условия. Умственитѣ работници, пъкъ и тия въ разнитѣ индустрии, сж заставени да прекаратъ съ часове почти неподвижно на едно мѣсто, лишени отъ слънце и чистъ въздухъ. Като се вземе предвидъ, че поради почти непреодолими обществени условия и привички, хората отъ нашето време сж принудени да прекаратъ и частъ отъ свободното си време въ задимени кафенета и питейни заведения или души кина и театри, ясно е, че човѣшкото тѣло и човѣшката нервна система сж изложени почти не-

прекъснато подъ ударитѣ на разложението. Срещу това разложение се възправя човѣшкиятъ нагонъ на самосъхранението и жаждата за здраве и сила и той отправя именно къмъ възродителнитѣ извори на майката природа.

Туризмътъ отговаря най-добре на силно чувствуваната потрѣба отъ движение, понеже нейното задоволяване не е едностранчиво, не се извършва подъ знака на състезанието, както това е при спорта, а при това се съпътствува отъ цѣла редица преживявания отъ по-високъ разредъ. И най-важното: при туризма движението се осъществява не при ограниченитѣ рамки на разнитѣ видове спортъ, а всрѣдъ просторната необгледна природа. Така, едновременно човѣкъ задоволява и друга силно чувствувана потрѣба вече отъ мораленъ характеръ — потрѣбата отъ волностъ, свобода. Въ града човѣкъ на всѣка стѣпка е скованъ въ веригитѣ на условноститѣ, предразсѣждатитѣ, нуждитѣ, привичкитѣ и общественитѣ ограничения и закони. Неговата личностъ

Хижа „Родни балкани“

Варна

е принизена, потисната. Той е само членъ на обществото, а не личност. Единствено всрѣдъ природата той се чувствува напълно свободенъ: мисълта и чувствата у него разкъсватъ веригитѣ на условноститѣ и ограниченията и затрептяватъ на воля, опиянени отъ просторитѣ, слънцето и чистия въздухъ. Човѣкъ отново е съ повишено самочувствие, бодъръ, самоувѣренъ, дързкъ. Съ една дума, чувствува се отново личностъ. И всички ония тревоги, противоречия и грижи на града, които преди това сж го ужасявали, сега му се струватъ дребулии, които не заслужаватъ толкова голѣмо безпокойство, колкото имъ се отдава.

Въ туризма човѣкъ задоволява още и силно чувствувания копнежъ къмъ необятното, непознатото. Човѣкъ не се задоволява съ онова, което го обгражда: той го чувствува твърде стеснително, еднообразно, познато и досадно и затова винаги търси новото, непознатото, просторното. Природата е разнообразна, необятна, съвсемъ различна

отъ градската обстановка, всрѣдъ която протича животътъ на човѣка, и поради това тъкмо тя може да задоволи този стремежъ на човѣка; да го задоволи и същевременно да го разпали още повече, защото, следъ като сме се изкачили на единъ връхъ, замечтаваме да се изкачимъ на другъ; следъ като сме пребродили една долина или клисура, замечтаваме да пребродимъ друга, а върховетѣ, долините и клисуритѣ, съ една дума, прелеститѣ на природата нѣматъ край.

Но планината привлича съ неотразима сила човѣка и поради това, че единствена тя може по-пълно и по-трайно да утоли неутолимата му жажда по красота. Човѣкъ е преди всичко духъ, а нѣма по-силна духовна потребба отъ красотата. Естетичнитѣ емоции, които изпитваме при една красива гледка въ планината сж много по-силни и по-пълни отъ тия, които може да предизвика у насъ едно художествено произведение, поради простата причина, че въздействието на природата върху насъ

е по-непосрѣдно и по-внушително. Дивното разточителство на багритѣ, неподражаемото изящество на формитѣ, необгледния просторъ, опияняващата симфония на ручейтѣ, птичкитѣ и вѣтъра въ гората — цѣлиятъ тоя вълшебенъ свѣтъ, залѣнъ отъ лжчитѣ на слънцето или покритъ отъ теменужнитѣ воали на вечерния здрачъ, изпълватъ душата ни съ възторгъ предъ величието на майката природа. Отъ тамъ и онова мистично отношение къмъ природата, което овладява голѣмитѣ планинари или поети и писатели. „Планинарьтъ не отива въ планинитѣ, за да извърви пътя на изследвачъ или да сравнява силитѣ си, но отъ религиозно чувство къмъ свѣта той търси чистота, красота и симфония“ — пише известниятъ планинарь Р. Ленеръ. Гьоте пъкъ опредѣля възторга, който ни изпълва при вида на една красива гледка въ планината, като „едно болезнено удоволствие, чувство на препълненост, което раздвижва душата и извиква радостни сълзи“.

Но въ планината ние не задоволяваме само физиологичната потребъ отъ движение и духовната потребъ отъ красота; ние упражняваме и развиваме редица морални качества на природата си, като смѣла предприемчивостъ, безстрашие, съобразителностъ и ловкостъ, хладнокрѣвие, стойческо понасяне на лишенията, готовностъ да се жертвуваме за своя другаръ. Това сж стълбоветѣ, върху които се гради силниятъ характеръ. А съ какво може да се сравни това вътрешно задоволство, което човѣкъ изпитва, следъ като е преодолялъ всички мъжнотии и препятствия и е стѣпилъ на върха? Съзнанието, че той е постояненъ до край, че е утвърдилъ волята си, въпрѣки всичко, повишава самочувствието му, самоувървеността му преминава въ дързостъ и нему се струва, че е въ състояние да се справи съ най-голѣмата трудностъ въ свѣта.

Туризмътъ предлага цѣлостни, пълни преживявания на личността. При него

не намираме едностранчивостта на спорта или на умственитѣ и морални дисциплини. Когато човѣкъ се изкачва по нѣкой връхъ, у него всичко е въ движение и кипежъ: мускулитѣ на краката и на рѣцетѣ сж въ напрежение, тѣлото взема най-различни положения, дробоветѣ му дишатъ дълбоко, храносмилателната му система проявява необикновена дейностъ. Моралнитѣ и духовнитѣ му сили, сжщо така проявяватъ интензивенъ животъ; той непрекъснато наблюдава, възхищава се, съобразява, следи хилядитѣ асоциации на ума и смѣлитѣ полети на въображението си, изучава и съпоставя всичко, което се изпрѣчи предъ погледа му. Нѣкакво познато цвѣте извиква въ паметта му запазенитѣ оскѣдни знания по ботаника, друго непознато поглѣща всецѣло интереса и изостря любопитството му; нѣкакъвъ камѣкъ или нѣкакъвъ земенъ пластъ извиква въ паметта му редица асоциации изъ областта на геологията; нѣкое историческо наименование на селище, планинска мѣстностъ или пъкъ връхъ извикватъ въ паметта му редица спомени, предания и исторически разкази. Така, на самото мѣсто, непосредствено човѣкъ има възможностъ не само да види онова, за което е училъ, целъ или изучавалъ, но и да го познае отблизу, да опрѣсни и закрѣгли своитѣ сведения или знания.

Всѣки, покрай общитѣ преживелици, които планината дава изобщо на човѣка, ще може да задоволи всрѣдъ нея и своитѣ лични, професионални или интелектуални интереси. Тамъ поетътъ и художникътъ ще намѣрятъ най-върховния източникъ на вдъхновението — красотата, учениятъ — цѣлъ свѣтъ отъ растения, животни и отъ чудни почудни видоизмѣнения и форми на земята, философътъ — спокойствие и самовглѣбяване, религиозниятъ човѣкъ — най-великото дѣло на Бога, предъ което можемъ само да благоговѣемъ, политикътъ — отмора и преодоляване на страститѣ, географътъ — преобразяване на цифритѣ въ живи форми, ис-

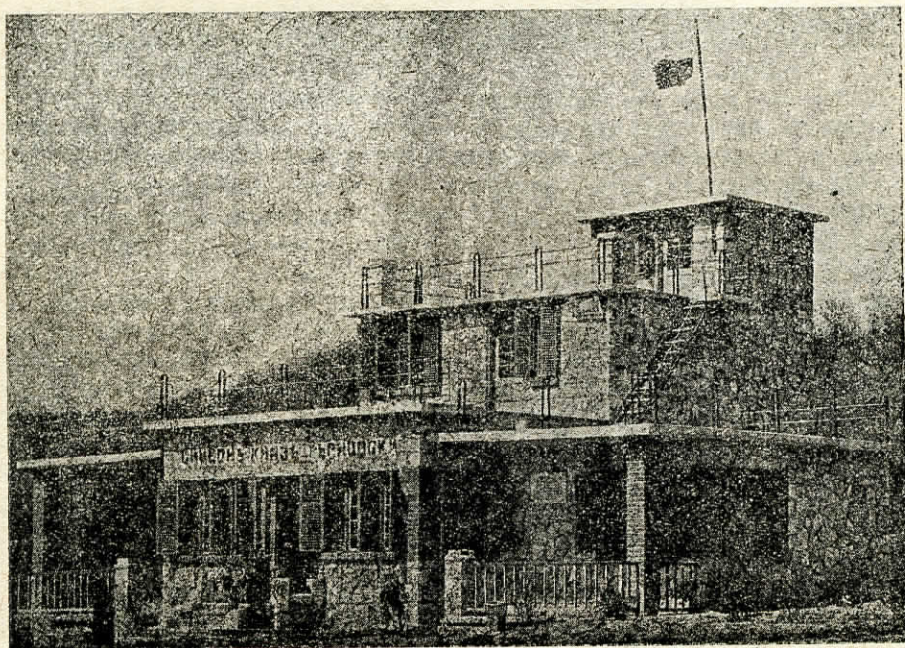
торикът — вѣчната сцена на събитията.

Но онова, което увлѣче Вазова и А. Константинова, а следъ тѣхъ и хиляди български граждани, не остана чуждо и на българската младежъ. И затова, когато е дума за туристическото движение въ България, ние не можемъ да отминемъ мълкомъ сществуването на Юношеския туристически съюзъ въ България, който обединява въ себе си най-буднитѣ български младежи.

Плодъ на любовта у българската младежъ къмъ родната природа и на влѣчението ѝ къмъ самостоятелностъ и личенъ починъ, Юношескиятъ туристически съюзъ въ България се разраства бързо следъ своето основаване презъ 1911 година, като обединява днесъ надъ 15,000 юноши-туристи. Той взема живо участие въ изграждането на моралнитѣ и материални придобивки на организираното туристическо движение въ страната ни и има не ма-

лъкъ дѣлъ въ тѣхното осществяване.

Голѣмото значение на Юношеския туристически съюзъ въ България ще бжде тепърва оценено. Днесъ, когато и българската държава насочи много основателно своя погледъ къмъ нашата младежъ чрезъ създаването на държавната организация за младежъта „Бранникъ“, е сравнително много леко да се говори и твори отъ и за младежъта. Преди 30 години, обаче, това бѣ единъ истински подвигъ. И въ тоя подвигъ ние трѣбва да виждаме не само една обикновена младежка проява, но силната воля на единъ младъ и жизнеспособенъ народъ, който гради своето утре съ погледъ, устременъ къмъ бждещето. Къмъ изграждането на това свѣтло бждеще сж насочени и усилията на организиранитѣ български туристи, които въ своята дейностъ се вдъхновяватъ, освенъ отъ красотата на своята родна земя, но и отъ здравното, възпитателно и образователно влияние и значение на туризма у насъ.

Хижа „Симеонъ Князь Търновски“

Варна

ВЪ СНЪГОВЕТЪ НА АМБАРИЦА

ПАВЕЛЪ ДЕЛИРАДЕВЪ

Новата 1937 година ни завари съ слаби снѣгове. По високитѣ планини не е нито за ски, нито за безъ ски. Неприятна безпѣтица за предстоящитѣ Коледни празници. Затова решихме да излетуваме изъ Карловската планина, гдето може да се мине и безъ ски при сегашнитѣ снѣгове.

Малка Коледа. Стѣгамъ набързо раницата си. Внучето се суети около менъ. Не е много доволно, че ще го оставямъ, но е попривикнало съ мойтѣ нескончаеми скитания.

— Кжде бе, дѣде?

— На Амбарица!

— Тамъ има ли вълци?

— Много . . .

— Нѣма ли да ви изядатъ?

— Вълкъ вълкъ не яде!—му повторихъ често повтаряната поговорка, за да го успокоя отъ тази заплаха.

Преговоритѣ вървѣха добре, докато не бѣхъ нарамилъ раницата. Но направихъ ли това, детенцето ме сграбчи за краката и записка:

— Дѣде, не ходи на Амбарица!

Съ мжка се откъснахъ отъ ржчикитѣ му и изскочихъ изъ вратата навънъ. По стѣлбата слушамъ писъка на внучето. Продължаваше да вика: Амбарица, Амбарица.

Неуредицитѣ на гарата още повече понижиха настроението ни, но макаръ и безъ билети, успѣхме да се вмъкнемъ въ претѣпканъ вагонъ и поехме пѣтя за Пловдивъ. Отъ Пловдивъ съ автомобилъ стигнахме въ Карлово — изходния пунктъ на нашето възкачване на Стара планина.

Малкото подпланинско градче още си живѣе съ стариннитѣ обичаи, и всички сж се избрали за Бѣдни вечеръ. Трѣбваше да подиримъ конь за тежкитѣ ни раници за до билото на планината, но и това оставихме за сутринята.

Коледа. Отрано се спазарихме съ старъ турчинъ, што неговиятъ синъ, добъръ планинецъ (пѣкъ тукъ всички бедни люде сж планинци), да откара съ мулето раницитѣ ни до Амбаришкия превалъ и да се върне обратно до вечерята въ Карлово. А ние ще продължимъ пѣтя си за Амбаришката хижа на троянскитѣ туристи. Хижа „Амбарица“ иматъ и сопотскитѣ туристи, но тя е отсамъ планинския гребенъ, при в. Добрила.

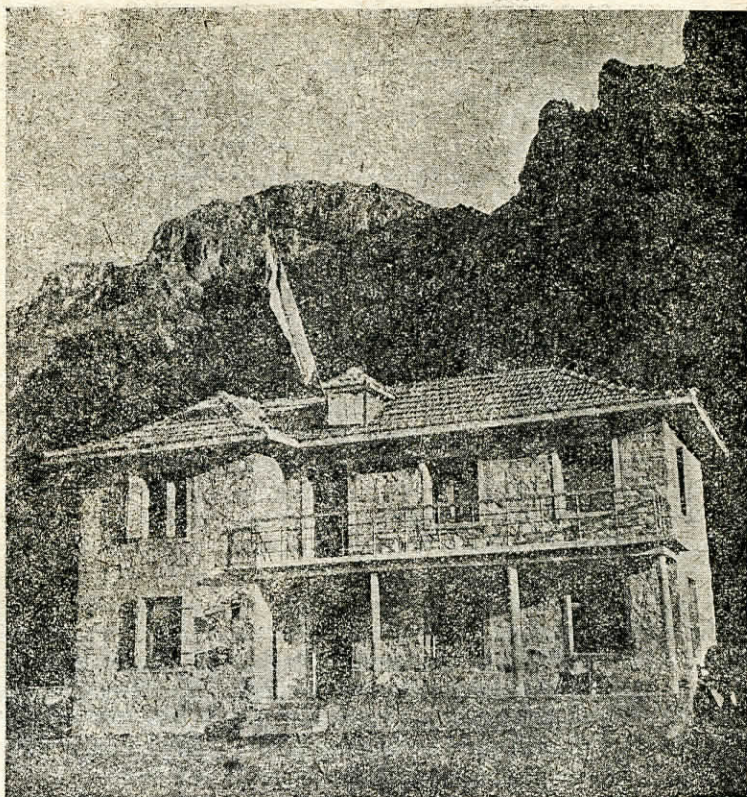
Но вмѣсто съ муле, и то съ голѣмо закъснение, Насѣфъ се яви предъ хотела съ дребно, но пѣргаво, магаре. Магарето по-лесно могло да преминава презъ прѣспитѣ. Ние се съгласихме да предпочетемъ магарето, ала по други съображения: че по-лесно ще можемъ да го измѣкваме, когато загази изъ тѣхъ.

Чуденъ зименъ день. Слънцето бѣ се вдигнало високо надъ Сръдна гора, когато поехме стрѣмната пѣтека изъ Бадемлика. Съ нѣколко завоя ние сме високо надъ прочутия карловски водопадъ — Сучурумъ и сгушената край него електрическа централа.

Устието на Карловската рѣка ни разкрива нагоре единъ отъ най-красивитѣ и най-дивитѣ проломи въ Стара планина. Долю по самото рѣчно корито може да проникне само смѣлъ рибарь и то само лѣте. Но на едно мѣсто — Гечилмезъ (ще рече непроходимо), трѣбва да се лази по стрѣмната и гладка архаична скала.

Водата за електродобива е много подбила славата на естествения водопадъ, тѣй като изкуствено се е добилъ другъ, много по-величественъ, водопадъ отъ стотина метра падъ.

И безъ това красивото ущелие е накичено съ ледени украшения отъ най-разнообразни висулки, а гората е натегнала отъ кристаленъ скрежъ,

Хижа „Рай“

Калоферския балканъ

който от време-навреме ни пълни затопленитъ вратове, когато се провираме подъ увисналитъ клонки.

При водослива на Голѣмата и Малката рѣка има посрѣдна хижичка — „Хубавеца“, както се нарича и красивиятъ вододѣленъ рѣтъ между дветъ сестри. Голѣмата карловска хижа — „Юмрукъ-чалъ“ е още нагоре къмъ изворитъ на Стара-рѣка. А ние трѣгваме право на северъ по Малката-рѣка.

Колкото отиваме по-нагоре, толкова повече се увеличава и снѣжната покривка. Но все още леко вървимъ по дърварската пѣтека. Спокоенъ е и Насѣфъ. Той снабди нашата „експедиция“ съ една полусчупена лопата, която получи „взаимообразно“ отъ пазача на яза. Ободрително за насъ и

заплашително за прѣспитъ се клатуш-каше тя върху самара на „Челебията“. Добре сме, ала още при първитъ прѣспи „Челебията“ отказва да ни служи, а лопатата малко ни помогна, защото трѣбваше да правимъ дълбока просѣка чакъ до вододѣла, до който бѣхме се спазарили да ни се носятъ раницитъ.

Трѣбваше да се помиряваме отново съ старото заключение, че не ни върви съ „превозни сръдства“ и трѣбваше да се простимъ съ услугитъ на „Челебията“ и Насѣфа, въпрѣки тѣхната любезностъ и добросъвѣстностъ. На Чавдарица се фотографирахме „за споменъ“, наплатихме се и се простихме. Насѣфъ съ праздното магаре трѣгна надолу, за да стигне навреме въ Карлово, а ние надигнахме тежкитъ си раници и поехме нагоре изъ дълбокия снѣгъ.

Слънцето е климнало къмъ заникъ. Тръбба да бързае, за да преминемъ планинския превалъ преди залѣзъ. А ски не взехме. Пъкъ сиѣгътъ мжно се габше; нито прѣхъкъ нито замрзналъ. Изморихме се силно, и затова често взехме да сѣдаме върху сиѣга за малки почивки.

Предъ насъ е превалътъ, ала мжно се стига.

Слънцето блести надъ сиѣжната пелена, но не топли. Подухва още срамежливо пронизващъ до коститѣ вѣтрѣ, а надъ Амбарица и Купена надничатъ черни буреносни облаци, чиито нравъ ми е добре познатъ. На два пжти се помжчихъ да склоня другаритѣ си да се съгласятъ да преносувате въ запусиялитѣ овчарски и говедарски колиби, които стѣрчиха надъ пжта, но и двата пжти поженахъ неуспѣхъ. Тѣ настояваха да вървимъ. Самонадѣяни сж, мисля си, защото не знаятъ, какво значи сиѣжна буря въ планината и то ноще. А въ високата планина, особено зиме, „декоритѣ“ се смѣняватъ бързо, почти свѣткавично. указанията за предстоящата имъ смѣна бѣха на лице.

Добре, ще продължаваме, но лично мене тази храбростъ твърде не ми се нрави. Черниятъ облакъ става по-застрашителенъ, а тъкмо това тѣ не съзиратъ. Утешава ги коледното слънце, което още свѣти къмъ заникъ. Свѣти и придава още по-свирепъ изгледъ на черния облакъ, що се вие надъ главитѣ ни. И тъкмо, когато вече полазихме на правела и още съ стотина крачки ще прехвърлимъ на отвѣдната, северната страна къмъ хижата, азъ изпитахъ върху себе си една страшна напасть, за която често съмъ слушалъ да се приказва, но която лично съмъ не познавахъ.

Въ момента, когато надигнахъ дѣсния си кракъ да направя нова стѣпка, въ лѣвия ми кракъ настѣпи такова болезнено смущение, че почувствахъ двигателния или чувствителния си нервъ въ цѣлата му дебелина и дължина, тъй

както го виждаме на анатомическитѣ карти. Ако не бѣхъ се подпрѣлъ на пикела си, трѣбваше да се струпоя на земята. Следъ нѣколко секунди се опитахъ да трѣгна. И трѣгнахъ, но съ силни болки, които ту се увеличаваха, ту намаляваха, докато попреминаха, и азъ можахъ да догоня на вододѣла другаритѣ си. Разбрахъ, че ме е спходило онова „увиване“ на двигателнитѣ нерви на краката и рждетѣ, което често навестява кпешитѣ се въ студениѣ планински езера и ги праща на дѣното. Или катерещитѣ се по залединитѣ стени алпинисти. При такова схващане на мускулитѣ рѣдко плуцитѣ се спасяватъ отъ удавяне. Явява се отъ бързо простудяване на краищата — крака и ржде.

На другаритѣ си нищо не споменахъ, но пъкъ и човѣкъ, който не е патилъ самъ, мжно може да проумѣе опасността отъ подобно „свиване на жилата“.

На вододѣла ни нападнаха първитѣ пристѣпи на бурята. Лжчитѣ на залѣзващото слънце сж обгърнали красивата снага на близкия Купенъ, който съ замрзнали по него сиѣгъ отразява всички багри на джгата. Вsrѣдъ сковаващия мразъ и надигащата се буря, той гори и грѣе, като сжщинско видение. Това е малъкъ братъ на Матерхорнъ. Искаше ни се да го фотографираме, но мъглиѣ го обгърнаха въ своята мрачна плащеница.

Сиѣжна буря въ старопланинскитѣ превали е твърде приятно зрелище за подготвени да ѣ се радва. Обаче, настѣпващиятъ бързо нощенъ мракъ ни заставя да бързае. И ние трѣгваме на помѣрица изъ невидимата пжтека презъ Платнишкитѣ ярове.

Платнишкитѣ ярове! Това сж нѣколко главолонни улеи, що се спускатъ отъ темето на Амбарица къмъ изворитѣ на Черни Осъмъ. Тѣхното име крие въ себе си страшна планинска поличба. Отдавна нѣкога, оше преди нашето освобождение, двама смѣли планинци, отъ рода Платници-

тѣ изъ махала Колиби, тръгнаха за Карлово. Благополучно преминаха Дългия-дѣлъ и кривнали по водоравната пжтека презъ Амбаришкитѣ ярове. Било Св. Трифонъ. Яроветѣ сж пълни съ заледени прѣспи.

Съ малката бравичка тѣ, подобно на опитни алпинисти, си правятъ стѣпки по заледенитѣ прѣспи. Но изведнажъ, като разбуденъ звѣръ, прѣспата се разшавала и съ трѣсъкъ полетѣла въ пропастьта. Съ нея сж и двамата планинци.

Тлѣннитѣ имъ останки били намѣрени чакъ въ късна пролѣтъ. Оттогава тѣзи улеи били наречени Платнишкитѣ ярове. Така народътъ издига словесни, но безсмъртни паметници върху гробоветѣ на своитѣ синове.

Двамата ми другари се завързаха съ вжжето, а азъ тръгнахъ следъ тѣхъ. Бурята все повече се засилва. Забиваме крака колко се може по-дълбоко и така се задържаме. Но стигаме на заледенъ снѣгъ. Единъ отъ вързанитѣ другари се хлъзна и полетѣ надолу, но другиятъ го задържа съ вжжето. Бурята не ни оставя да копаемъ стѣпки. Поемаме нагоре къмъ темето на Амбарица, но скоро изоставяме и този опитъ. Нагоре снѣгътъ е още по-вледененъ, а бурята по-силна. Пъкъ и копането много не ми се нрави. Азъ бѣхъ вече слушалъ за Платнишката трагедия и смѣтно си я спомняхъ въ този мигъ.

Хижа „Амбарица“ не е далеко. Тя е близко като пламъчетата (огонкитѣ) на Короленко.

— Близко, но все пъкъ далеко!...

И всрѣдъ рева на бурята, като че дочувамъ вика на внучето:

— Дѣде, не ходи на Амбарица!...

Но ние сме вече на Амбарица и трѣбва да мислимъ, какъ да се простимъ съ нея и измъкнемъ отъ леденитѣ ѝ обятия.

— Да се връщаме назадъ! — предлага единъ отъ другаритѣ.

Невъзможно. Ноше, при дълбокъ снѣгъ

и снѣжна буря, при това доста изморени, този опитъ не би завършилъ много приятно.

Остава ни откритъ само единъ единственъ пжтъ, макаръ нагледъ най-труденъ и опасенъ:

— Да се спустнемъ право надолу изъ яроветѣ и да диримъ закрилата на гората. Този планъ намѣри одобрение, и ние веднага се запускахме надолу. Съ падане, ставане и пързаяне вървимъ къмъ обетованата гора. И тукъ именно се повтори съ другаритѣ свиването на краката, за което азъ бѣхъ вече забравилъ и можехъ като „патилъ“ да ги успокоявамъ.

Къмъ 7:30 часа сме въ голѣма букова гора. Отвреме навреме свѣткаме, като нощни признаци, съ електрическитѣ си фенерчета — истинска благодатъ за подобни обстоятелства. Попадаме на цѣлъ низъ отъ водопади, по които се спускаме. Къмъ 8 часа въ едно заветно ждрело на водопадъ безъ вода се разполагаме за коледно стануване.

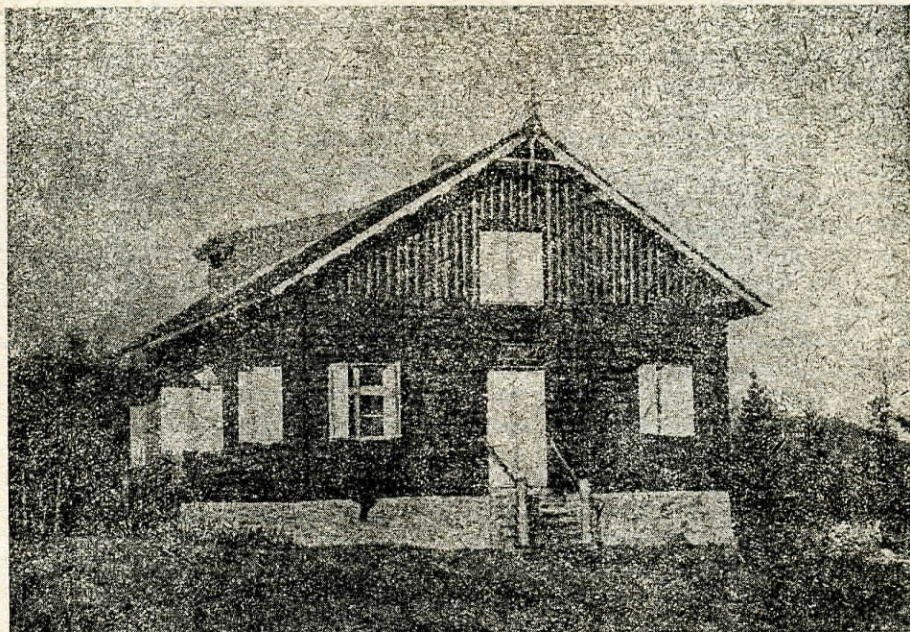
Накладохме малкъ огънь и насѣдахме около него въ дълбокия снѣгъ.

— Да има малко сламица отъ яслитѣ на Витлеемъ да си постелемъ, нѣма да е зле! — се занася въ коледни мечтания единъ отъ другаритѣ. Той за пръвъ пжтъ ще спи въ снѣга. Но предъ едва мжждѣещия огнець, който съ пищене затѣваше въ топящия се подъ него метровъ снѣгъ, азъ предпочохъ по-топлитѣ отъ него обятия на снѣга. Увихъ се съ платнището, съ каквото „излишество“ другаритѣ ми не разполагаха, и се заврѣхъ въ снѣга.

— Така ме е училъ баща ми, който се е спасилъ отъ бѣлата смъртъ на Шипка, само защото се заровилъ въ снѣга.

Затоплихъ се и захъркахъ, като праведникъ, както обичаше да се изразява Жуль Вернъ.

Но другаритѣ скоро ме задържаха и завикаха да се събуждамъ. И това правѣха не отъ ревностъ, че азъ спя тѣй сладко, а тѣ бдятъ като езически

Хижа „Царичина“

Ст.-планина

жреци надъ пушецитѣ, а отъ другарски дългъ. Боятъ се да не ме хване планинската болестъ, що забива смъртоносния си мечъ всрѣдъ приятна сънна забрава на заблудения пѣтникъ. И наистина, лѣтно време много повече сме треперѣли по чаловетѣ на Рила и Пиринъ, отколкото сега зъзнемъ въ дълбокия снѣгъ.

Моитѣ доказателства, че опасенията имъ сж съвсемъ неоснователни, че амплитудата на лѣтната и зимна температура говори въ полза на моя жилищенъ способъ и пр., останаха безплодни предъ формалната логика на бае Найдень. Следъ 5—10 минути той завиваше и смущаваше моя приятень сънь подъ снѣжната покривка.

Макаръ че бурята, озлобена че е минала безъ жертви, да рева цѣла нощъ, ние бѣхме на заветно мѣсто и бае Найдень съ чудно изкуство можа да поддържа цѣла нощъ своя жалкъкъ огнецъ съ съвсемъ оскѣднитѣ си запаси отъ сухи клечки, които бае Захарий

отъ време на време засилваше съ кжси прибѣжки.

Наблизу нѣма вода, и моитѣ приятели трѣбваше да топятъ снѣгъ въ едно малко канче. Но, вмѣсто вода, получаваше се нѣкаква отвратителна смѣсъ отъ димъ, недогорѣли клечки и черна водоподобна течностъ. Ала въпрѣки това, бае Найдень се гордѣеше съ своето произведение и съ още по-голъмо усърдие и вещина поддържаеше своя малкъкъ огнецъ презъ цѣлата дълга зимна нощъ.

Така прекарахме 13—14 часа на 1650 метра надморска височина. Развидели се чакъ къмъ 9 часа, когато бурята, що рева цѣла нощъ, се поуспокои. Завалѣ снѣгъ на голѣми парцали. Отново поехме пѣтя си изъ Срѣдоцитѣ, гдето рѣдко стѣпва човѣшки кракъ, а сѣкирата никога не е ломила девственитѣ имъ гори. Ущелието е глухо и изпълнено съ безкрайни водопади, изъ които съ мжка се свличаме, на мѣста съ помощта на вжжето.

Цѣла нощ бѣ вальло снѣгъ на голѣми парцали и натрупа повече отъ половинъ метъръ нова снѣжна настилка.

Вървѣхме цѣль день — втория Коледенъ день. Привечерь стигнахме дѣс-корѣзница, гдето намѣрихме топла стая и горещо гостоприемство.

Чудно приветливи и сърдечни сж нашиѣ планинци, дивни сж съ своята славянска човѣчностъ!

На Св. Стефанъ продължихме пжтя си къмъ Троянъ. Обѣдвахме въ с. Черни Витъ. Селянитѣ ни гледаха съ любопитство, но и съ довѣрие. На планинцитѣ много допадаше нашето планинско скитничество и виждаха въ него нѣщо свойско, приближаване до тѣхното отношение къмъ майката планина. Да се мине планината на Коледа бѣ за тѣхъ и чудновато и естествено.

Между селянитѣ въ кръчмата имаше и рибари. Запитаха ни, дали познаваме рибаря Мишайковъ. Професорътъ де, дето бѣ министъръ. Че го познаваме имъ стана драго. И приказваха.

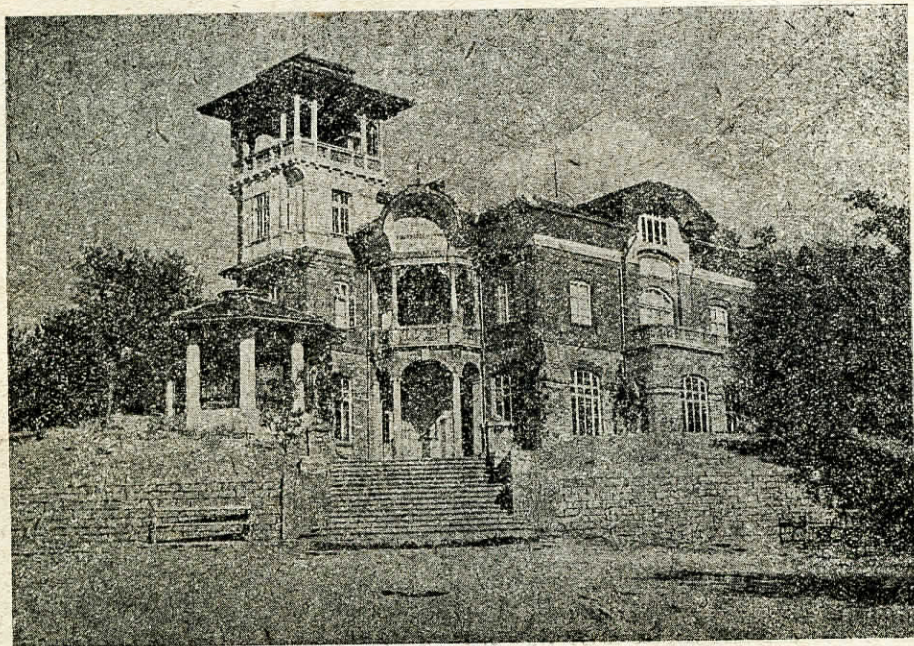
— И той идва тукъ, ама не като васъ презъ планината и на Коледа. Идва на ловъ за риба съ вждица. Само пржчката му струвала петъ хиляди лева. А бе, господинъ професоре, хичъ бива ли, му думаме, да се даватъ толкова хиляди за една пржчка. На насъ да бѣше далъ тѣзи пари, щѣхме да те хранимъ съ риба, докато си живъ. А той ни дума:

— Не е само за рибата и за яденето бе, отговаря професорътъ, а за „рибарската краста.“ Поизлѣзе човѣкъ на чистъ въздухъ, повиди се съ приятели като васъ, па си хапне и пийне; това ще ни остане.

— Аа, истина е, обича да си похае пне, па и да си попийне, обажда с-другъ. Той не е като васъ да пие лимонада на Коледа.

Обещахме да му предадемъ поздравитѣ имъ и поехме къмъ Троянския манастиръ, който е на пжтя ни за Троянъ.

Но въ манастира не се отбихме и

Хижа-домъ „Трапезица“

В. Търново

се задоволехме да предадемъ коледнитѣ си поздравления на игумена по единъ манастирски прислужникъ.

Въ село Орѣшакъ се опитахме да намѣримъ шейна да ни закара до Троянъ, но никой селянинъ не се решаваше „въ такова време“ да трѣгва на пѣтъ. Единъ властимащъ, закжсалъ тѣдѣва, се опита дори съ заплашване да застави единъ селянинъ да го отведе до града, но последниятъ упорито отказваше да се излага на явна смъртъ, — да загине заедно съ добичетата си. Срѣцнахме въ селото двама калугери, които бѣха се напили като казаци поради рождението на Спасителя.

Поехме прѣкия пѣтъ за Троянъ. Разбивахме пѣртина. Късна вечеръ бѣ, когато блесна електрическото освѣтление на Троянъ. Пѣтътъ ни води право къмъ него. Но по едно време изчезна ярката свѣтлина, отъ която се оправяхме. Къмъ 9 ч. вечерята се домъкнахме въ затъмнѣлия градъ. И тукъ разбрахме тайната на неговото внезап-

но затъмняване. Отъ скрежа се скжсалъ главниятъ електропроводъ, и цѣлиятъ градъ потъмнѣлъ. Намѣрихме познатия ни хотелъ и, за голѣма изненада на случилитѣ се тамъ познати, се вмъкнахме въ полутъмната крѣчма като нощни видения.

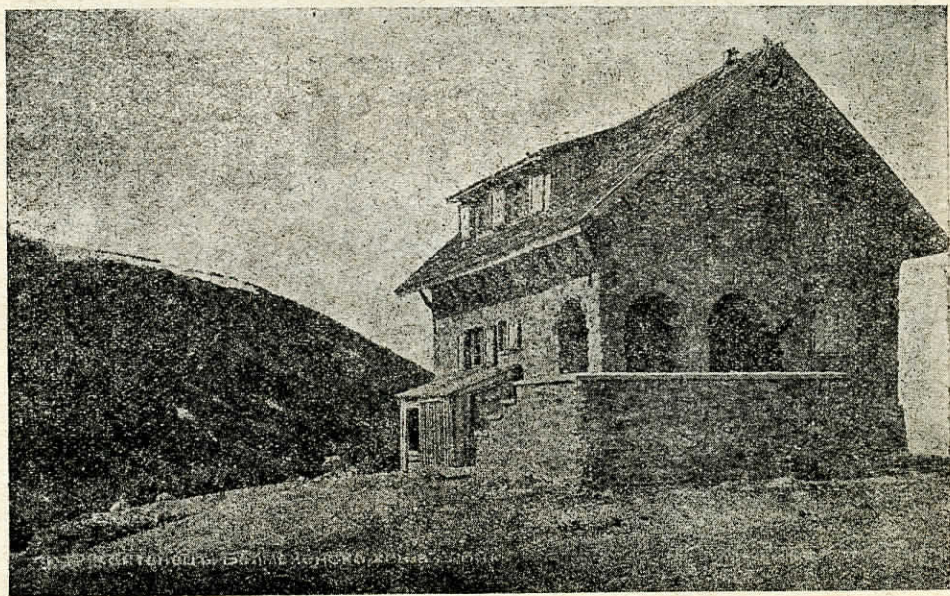
Набързо печката бѣ наклонена, и ние се разположихме край нея, като смѣкваме отъ гърба си мокрото отъ снѣгъ и потъ облѣкло.

На другия день трѣгнахме съ автомобилъ за Ловечъ и на нѣколко мѣста слизахме да ринемъ снѣга и да тикаме колата презъ грамаднитѣ прѣспи.

Като се върнахме дома и разправихъ на внучето си преживѣнитѣ патила, то изслуша съ затаенъ дѣхъ дългия разказъ и на края заканително ми заповѣда:

— Да ме слушашъ, дѣде, и другъ пѣтъ да не ходишъ на Амбарица!

Признахъ, че съветътъ му е разуменъ, но не можахъ да му обещаая, че на следната Коледа нѣма да бжда на друга нѣкоя Амбарица.

Хижа „К. Павайодовъ“

в. Белмекенъ

ПЛАНИНСКА СПАСИТЕЛНА СЛУЖБА

Д-РЪ ЕМ. ШАРАНКОВЪ

Планинското спасително служене въ България е дѣло, родено въ нужда. Планинската спасителна служба бѣ родена въ името на другарството въ планината. Тя бѣ изпълнена, осъществена, въ името на дейната жертва; нѣщо повече — въ името на дейната саможертва. Тази именно дейна саможертва е единствениятъ най-сжъственъ нейнъ белегъ. Той я създаде; той я запази до днесъ.

Пътътъ на Планинската спасителна служба и до днесъ чертае твърде стрѣмни завой. Многократно тя биваше осъждана на изчезване. Биваше и отричана, осмивана; биваше считана за излишна. Опасенъ врагъ ѝ биваха по-нѣкога и близки — не само чужди и далечни. Тѣзи, които лесно можеха да я закрилятъ, да заздравятъ основния ѝ камъкъ, съ мълчание, бездействие и безразличие по-сигурно я рушиха отъ други, които направо я отричаха, открито ѝ биваха врагъ.

Но тя не бѣше само външна украса, тя бѣ вътрешна необходимостъ за живота въ планината.

И за това тя можа да пребъде.

*

Отъ деня, когато нѣколко младежи видѣха родена въ своитѣ разпалени глави идеята за спасителното дѣло въ нашитѣ планини, до този день, когато българската Планинска спасителна служба има не само общо признание, но е вече неизбежна, наложена за винаги въ живота на планината въ България, изминаха доста години.

Единъ погледъ къмъ това, все пакъ не особено отдалечено минало, има своята цена. Този погледъ ще бжде, може би, една тиха радостъ за онѣзи, които първи решиха да превърнатъ тревожния звънъ на хижната камбанка въ непркъснато дѣло на безкористна

дейна саможертва. Този погледъ ще бжде единъ новъ призивъ, едно ново упование по пътя къмъ планината за тѣзи млади, които носятъ въ сърдцето си сжщия пламъкъ, жадуватъ сжщата саможертва.

Този погледъ е и една история...

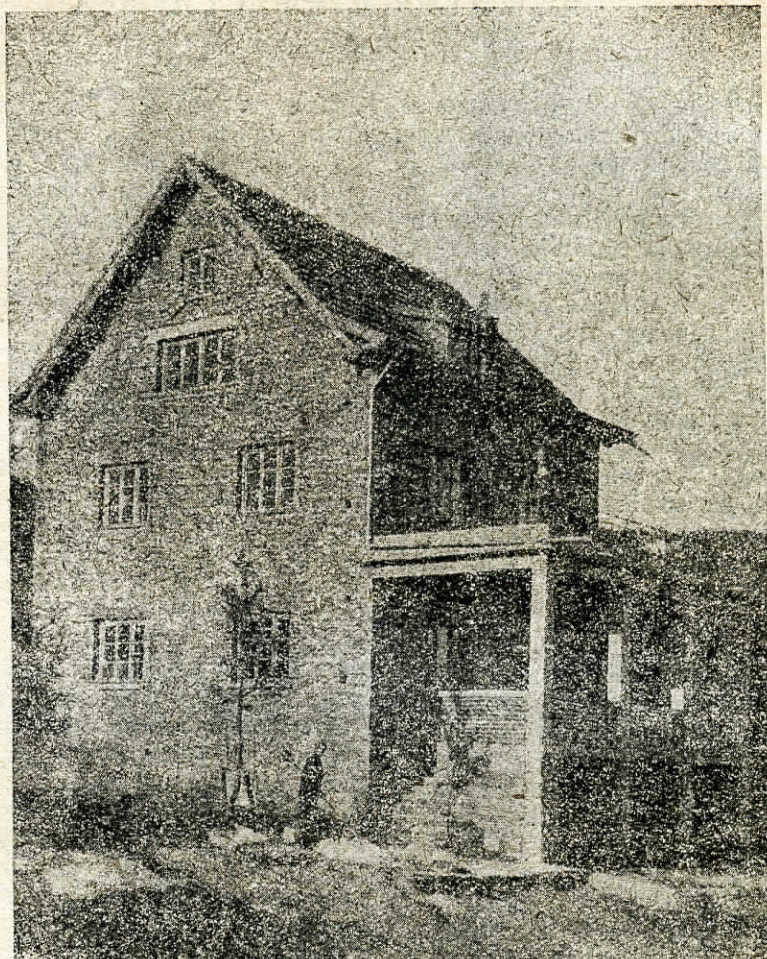
*

Есенъта, 1933 година, една надвечеръ, четирима наши планинари обсъждаха въ „Царь Освободителъ“ пътя на спасителното дѣло въ планината у насъ. Любенъ Телчаровъ — Пината, Александъръ Бѣлковски — Бѣлката, Стефанъ Поповъ — Графътъ, Любенъ Пеневъ — Пенето. Тѣ носѣха въ сърдцата си споменъ отъ това, което бѣха видѣли да се върши въ френскитѣ, австрийски, нѣмски и швейцарски планини. Назрѣлъ бѣ у насъ плодътъ за такова дѣло предъ тѣхнитѣ очи. До късно тѣ решаваха — редовно прашани спасителни отреди; редовни сведения за времето въ планината; редовно отбелязване спасителнитѣ действия изъ планинитѣ; снаряжение и обзавеждане; не бѣха забавени следъ Витоша още Рила, Пиринъ, Балканътъ, Родопитѣ.

Всичко бѣ нахвърлено съ една чудна яснота.

Спасителнитѣ отреди бѣха най-леката стѣпка. Дейно, непосредно близки на идеята за създаване у насъ на Спасителната планинска служба, съ цѣлостната си, дадена тѣломъ и духомъ готовностъ, редятъ се имената на почти всички първи сподвижници на БАК отъ онова време. Все пакъ отпредъ сж Божидаръ Стоичковъ — Дарчо, † Любенъ Генчевъ — Писецътъ, Никола Миронски — Миронецътъ, Пепи Енглишъ...

Редовни сведения за времето въ планината? — „Метеорътъ“ въ София

Хижа „Здравецъ“

Родопитъ

и Божурище бѣ „превзетъ“ безъ мжка за тази цель.

Редовно отбелязване спасителнитѣ действия въ планинитѣ? — „Известията“ на БАК, родени по сѣщото време, щѣха да приютятъ ласкаво новата ПСС.

Отдалеченитѣ отъ София планини щѣха да бждатъ предоставени на мѣстно планинарствуващи дружества, поддѣления на БТС. Тѣ трѣбваше да устроятъ своята дейность по подобие на стореното тукъ.

Снаряжение и обзавеждане? Отна-

чало всичко бѣше съвсемъ ясно, всичко бѣше тѣй лесно: всѣка мисль рѣдко става дѣло, ако не заживѣе, преди всичко, дейно за този, който я поднася на другитѣ. И ето — „въоръжени до зѣби“ съ пикели, котки, вѣжа, фенери и хиляди дребулии — тѣ минаватъ въ тържествено мълчание учебнитѣ ски поляни край хижитѣ, по пѣтя къмъ върха ...

*

Затворени въ своя тѣсенъ идеенъ планинарски кръгъ на БАК, тукъ, ед-

ва въ името на спасителното дѣло въ планината, младежитѣ намѣриха моста между себе си и свѣта. Тѣ подадоха ржка на БТС. Така назрѣ деньтъ 15 декемврий 1933 год.

*

15 декемврий 1933 година е първата записана дата въ живота на спасителното планинско дѣло у насъ. Това е деньтъ на „учредителното заседание“ на Планинската спасителна служба въ София. БТС, БАК и БСС, събрани подъ стрехата на д-во „Алеко“, сложиха бждния животъ на спасителното дѣло изъ нашитѣ планини въ ржцетѣ на нѣколцина: Д-ръ Л. Телчаровъ, Д-ръ Ем. Шаранковъ, Д-ръ Б. х. Стамовъ, Ал. Бѣлковски, В. Радевъ сж посочени за изпълнително тѣло. Решава се: „Да се учреди още тази година Планинската спасителна служба при всички туристични и скиорски съюзи и тѣхнитѣ клонове въ София“. За посрѣщане на първитѣ нужди съюзитѣ трѣбва да внесатъ 1500 лева, а клоноветѣ — по 500 лева еднократна вноска.

И преди изтичането на тази година се съставя „Проектно-уставъ на българската Планинска спасителна служба София“ и още — „Правилникъ за спасителнитѣ команди.“

Допълнително бива посоченъ за членъ на изпълнителното тѣло П. Минковъ.

Отъ тукъ натамъ започва вече нова градивна дейность за спасителното планинарско дѣло:

а) борба за самостоятелность въ служба на обществото съ помощта на всички сродни планинаристващи тѣла.

б) строежъ на пособия на първо мѣсто — спасителни шейни.

в) санитарно обзавеждане, пжтна чанта на първо време, а много по-късно снабдяване и всѣка хижа съответно.

г) съставяне спасителни групи и разпредѣленито имъ по дни и области изъ планината.

д) редовни сведения за извършена спасителна дейность, сведения за времето, за излетнитѣ удобства и опасности.

Отъ тукъ натамъ започва и горчивината, трудноститѣ на всѣкидневието — тревогата, родена между вътрешния размахъ и липсата на срѣдства, между вътрешния възторгъ и дѣлничното равнодушие.

Но мрежата е оплетена вече, спасителната мрежа, която обвива Витоша. Тази първа спасителна мрежа побива първия си знакъ. И той е „Алеко“, „Кумата“ „Каменното здание“, при нужда — „Еделвайсъ“.

Основниятъ стълбъ въ градежа на Планинската спасителна служба и тука е, преди всичко, добрата човѣшка воля: това е доброволната дружина, това сж групата приятели отъ планината, които дадоха душа на едно обичано отъ тѣхъ дѣло, които откриха нова пжтека къмъ мжката на ближния...

*

1934—1935 година донася нови хора. Д-ръ Л. Телчаровъ, В. Радевъ, Ал. Бѣлковски трѣгватъ по три различни пжтя изъ планината... Спасителната планинска служба приема вмѣсто тѣхъ Д-ръ Ив. Боровъ, Н. Миронски, Н. Бошанковъ.

Това е време, презъ което спасителното дѣло следва вече дейно своя пжтъ въ планината.

Така се стига въ лучкане и дирене до „Почетния планински комитетъ“. — „Планинската спасителна служба“, както бива осведомено обществото, „е организирила единъ почетенъ комитетъ, състоящъ се отъ представители на официални власти и други видни общественици и граждани“... „Задачата на този поч. комитетъ ще бжде да подпомогне и осигури съ моралния си авторитетъ благородното и общо-полезно дѣло на Службата“.

Последицитѣ ли, голѣмото ехо отъ тази морална подкрепа ли? Ето ги:

*

1935—1936 година въ столичнитъ всѣкидневници стои написано: „Планинската спасителна служба известява на столичното гражданство, че за известно време преустановява изпращането на дежурни спасителни команди, поради независащи отъ нея причини“...

*

А по-нататкъ?

1936—1937 година — мълчание и бездействие.

1937—1938 година — същото мълчание и същото бездействие.

Ако това все пакъ е едно събитие, и, ако това събитие има свои причини, навѣрно тѣ сж следнитѣ:

Едно поколѣние, което бѣ израстнало съ идеята за планината, за другарството въ планината, което съгради и свои домове въ нея, което пое и не лекия кръстъ на дейната молитва предъ болката на пострадалия всрѣдъ стрѣминитѣ, отрастна, навлѣзе неусетно въ дѣлничното всѣкидневие на града, постепенно се прѣсна и почти само стана гостъ на тази планина. А въ това време планината стана много шумна. Тихата до тогава, почти домашна, братски срѣщалата ги планина разтвори пазва като широко разкрита врата на стадионъ и хиляди поискаха — чужди на планината, чужди на нейната душа, чужди и едни на други. „Рационалното“ планинарство бавно и сигурно засвои Витоша. Незабелязано то прогони самотнитѣ съзерцатели по други планини. Това поколѣние намѣри нѣщо, което бѣ готово. А когато бѣ повикано само да се яви на смѣна, то предложи своитѣ условия: то оцени жертвеното си участие въ металъ. А такъвъ липсваше... Обществото отъ „Почетния комитетъ“, обществото и отъ по-отдалеченитѣ градски сивини остави праздна протегнатата рѣка.

*

Ето 1938—1939 година. Една вълна отъ нуждата за спасително планинско

дѣло се смѣси още веднажъ съ малкото недоизчерпанъ възторгъ. П. Минковъ, Б. Стоичковъ, д-ръ Ем. Шаранковъ, Н. Миронски, Н. Бошнаковъ. Подъ стрехата на БТС отново се почисти старото орѣжие... И мрежата изъ планината отново се опъна: „Алеко“ — „Върхътъ“ бѣ повѣренъ на БАК; „Кумата“ — „Еделвайсъ“ — на „Юношитѣ“; „Момина скала“ — „Каменното“ — на „Момина скала“; „Планинецъ“ — „Фонфонъ“ — за „планинци“, а „Люлинъ“ планина — на „Ски клубъ“ — София.

Уговорено бѣ за пари и плата. Но повечето дадоха и този пѣтъ труда си въ даръ.

Поне — възторгътъ бѣ смѣненъ съ редъ. И „Правилникътъ за планинската спасителна служба при БТС“ сега едва успѣшно се яви на свѣтъ.

*

1939—1940 година. Раздвѣтъ, разбира се, пакъ липсва. Единствено пакъ планинарскитѣ срѣди съ своя жертвенъ трудъ и малката парична данъ крепятъ спасителното дѣло въ планината. А тукъ — редътъ бѣ замѣненъ съ бавно отпадащъ и рушащъ се навикъ.

Но името привлича, то се нрави. Харесватъ отъ страни зеления спасителенъ кръстовъ знакъ. Презъ тази зима „Тинтява“ и „Алеко“ правятъ опитъ за своя самостоятелна спасителна служба — отъ свои хора, за свои нужди, съ свои срѣдства.

1 февруарий сжщата година: „Бълг. Червенъ кръстъ“, следъ единъ несполучливъ опитъ да създаде самостоятелна спасителна планинска служба, повдига въпроса за едно „сѣвмѣстно изнасяне въ бждеще на спасителната планинска служба у насъ, при използване силитѣ, възможноститѣ и влиянията на дветѣ организации — „БТС“ и „Бълг. Червенъ кръстъ“.

По него време едно построение на съвършено уредена за нашитѣ условия спасителна планинска служба бѣ на-

хвърлено предъ „Бълг. Черв. кръстъ“ отъ Д-ръ Л. Телчаровъ, Бож. Стоичковъ, д-ръ Ем. Шаранковъ. 250,000 лева. Една добра възможность бѣ пропусната. Защото срещу тѣзи срѣдства би израсла една отлично съчетана високо планинска, предпланинска, градска и болнична спасителна служба. „Бълг. Черв. кръстъ“ разрешаваше свои по-далечни и по-близки задачи; времето за него не бѣ подходяще, за да открие съ такава жертва нова страница отъ голѣма историческа важность, отъ изключителна дори важность за ПСС. По-удобно и по-подходно за „Бълг. Черв. кръстъ“ бѣ да предпочете да сподѣли съ БТС използването „силитѣ, възможноститѣ и влиянията“. Тази връзка бѣ — тъй да се каже — узаконена на 24 юлий 1940 година. Съ това събитие завърши спасителниятъ сезонъ 1939—1940 година.

*

1940—1941 година — годината, въ която ПСС носѣше знака на такава при Бълг. Черв. кръстъ, БТС, ЮТС и БАК. Четиритѣ знака върху книжата на новата служба трѣбваше да сж залогъ за нови възможности, за новъ замахъ, за ново утвърждение. Скоро пролича, обаче, че тукъ не достига възторгъ, не се намѣри и вдъхновенъ законодатель, който да споява.

Може би, недалечниятъ отзвукъ отъ бранното напрежение край насъ породи този ненуженъ завой въ живота на ПСС. Може би, и все пакъ именно това отражение на близу разливащия се свѣтовенъ огънь стана причина това начинание въ живота на ПСС да не роди желанія плодъ.

Така или иначе — знамето на четиритѣ знака една зима само прекръстосва планината и неговата пѣсенъ отзвуча, защото бѣше излишно да се създава това, което бѣ създадено вече.

*

1941—1942 година. Това не е ли вече „най-нова“, дори „съвременна“ история? Смѣтамъ — да. Но затова само две думи. ПСС е отново у себе си, подъ своя собственъ знакъ на зеления кръстъ, край стрехата на БТС.

Условия за сжществуване — пакъ оскъдни, пакъ много трудни.

Възможности за разгъване — все подъ знака на повече и повече заливащето човѣчеството изпитание.

Вжтрешниятъ пакъ — все сжщиятъ — този на жертвения самарянинъ отъ Свещенната книга; този на вѣрния другарь-планинаръ отъ всѣко време; този на бодрия воинъ, готовъ на всѣко изпитание, което животътъ предлага...

*

Така протече и последната минала край насъ 1942—1943 година, за която други ще кажатъ своята дума.

*

1943—1944 година е предъ прага.

Върховното разпъване на кръстъ, което човѣчеството изживява, поради своето духовно несвѣршенство, ще разлѣе нова свѣтлина върху оцѣлѣлия. Свѣтътъ ще бжде за всѣки, за всички. Малкиятъ устремъ на отдѣлното човѣшко сжщество ще отгадава таинственото, което е заровено въ този свѣтъ, ще оборва страданието, което се ражда отъ допира съ този свѣтъ...

— А предъ прага на всѣка една още неизтекла мигновеница историята следва само едно повеление: тя затваря своята книга...

Тя чака да протече времето — или да преминемъ ние край него, презъ него — запълнени съ дѣла, добри и лоши.

Тя оставя открита възможността и на ПСС да подбира, да съгражда, да отстоява...

НОВИЯТЪ МОДЕЛЪ СПАСИТЕЛНА ШЕЙНА

КОНСТАНТИНЪ САВАДЖИЕВЪ

Ски спортътъ, по-скоро ски броденето по планинитъ у насъ, напоследъкъ се разрастна въ доста голъми размъри.

Наредъ, обаче, съ ползата отъ скитъ и удоволствието, което изпитваме отъ тоя най-хубавъ спортъ, като неизбъж-

подножието ѝ, откъдето може да бжде пренесенъ съ друго по-удобно превозно сръдство за първолѣкарска помощъ.

И все пакъ най-голѣмото неудобство на старитъ шейни си оставаше изкачването на последнитъ обратно къмъ съответнитъ хижи.

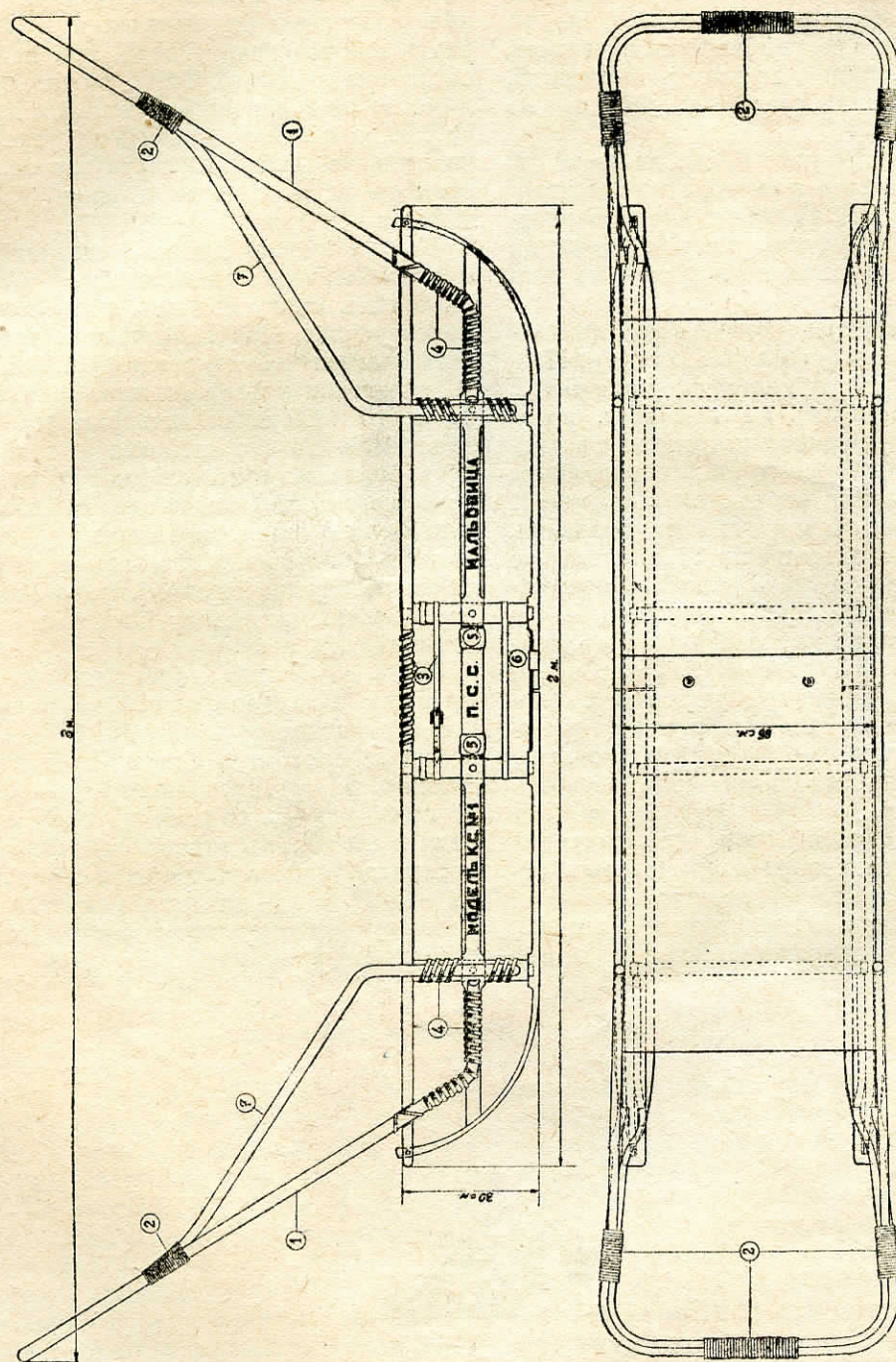
Леко и удобно изкачване на шейната

ностъ идватъ и евентуалнитъ нещастия.

Въ миналитъ години, когато скиорството бѣше още въ началото на своето развитие и отдѣлнитъ или групови бродения изъ планината бѣха рѣдкости, случаетъ на счупване на кракъ, ржка или пъкъ изкълчване бѣха рѣдкостъ и обикновенитъ шейни, съ които разполагаха нѣкои отъ хижитъ, бѣха достатъчни за тогавашнитъ нужди, въпрѣки, че голѣмо бѣше неудобството за сваляне на човѣкъ отъ планината до

Не рѣдко бѣха случаетъ, когато въ голѣмъ и прѣсно навалѣлъ снѣгъ, бѣха необходими 9—10 часа за изкачването на шейната отъ с. Княжево до х. „Тинява“ или отъ с. Драгалевци до хижа „Алеко“, въпрѣки че шейната е държана отъ 5—6 души, смѣнявайки се последователно.

Като се има предъ видъ, че нашитъ хижи при ограниченитъ ни възможности, разполагаха, всѣка хижа съ по 1 шейна, а у нѣкои хижи дори и липсваха такива, се вижда какво е неу-

Конструкция на новия моделъ спасителна шейна

добството, когато шейната е слѣзла на долу и ако случатъ на счуване или изкълчване сж нѣколко въ 1 день, то нуждаещитѣ се, трѣбваше да престоятъ по единъ, дори и до два дни въ хижитѣ, докато бждатъ свалени съ шейнитѣ на долу.

Ето кое принуди Б.Т.С. да вземе отново подъ свое ржководство спасителната дейность въ планината и я реорганизира по начинъ такъвъ, щото да отговаря на сегашнитѣ нужди въ планината.

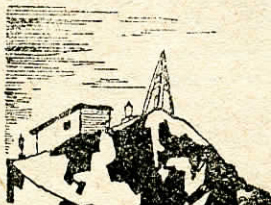
И действително, новиятъ моделъ шейна, създаденъ отъ ржководителя на Планинската спасителна служба при Б.Т.С. както е показанъ на снимката, представлява идеалното разрешение на въпроса. Най-голѣмото удобство на новия моделъ шейна се състои въ това, че шейната се състои отъ две половини, всѣка една тежаща по 12 кр., които се зглобяватъ за 2—3 минути, посрѣдствомъ металическитѣ маншони 5—5 и металическитѣ направляющи 6—6 прикрепени къмъ плъзгачитѣ, следъ което дветѣ половинки се притягатъ съ кожени ремъци 3-3. Тѣзи ремъци, позволяватъ огъването на шейната когато е натоварена безъ да има опасность отъ счуване.

Всѣка една половина се прикрепва на гърба на скиора посрѣдствомъ ремъцитѣ 3-3 като раница, което се вижда много ясно отъ приложената снимка. При това положение, скиоритѣ, които

носятъ шейната иматъ вече ски на краката си, както и свободни ржце, което имъ позволява да изкачватъ и спускатъ най-различни терени, при всѣко състояние на снѣга. Друго важно предимство на новия моделъ шейна е това, че у него липсватъ вжжета за влачене на шейната. Тукъ вжжетата сж замѣнени съ вити дървени дръжки, означени на чертежа съ 1—1.

Съ тия именно дръжки, шейната е много облекчена; тя може да се тегли съ човѣкъ върху нея при едно много малко усилие. Прикрепването на дръжкитѣ къмъ шейната е реализирано сжщо съ еластични връзки (коженъ ремѣкъ) 4, което осигурява федерацията на дръжкитѣ, когато шейната е натоварена. Посрѣдствомъ ремъцитѣ, дръжкитѣ могатъ да бждатъ свалени много лесно, като по този начинъ шейната може да бжде използвана и като носилка въ случай, когато снѣгътъ е само горе високо, а надолу по пжтя се е стопилъ.

Къмъ дръжкитѣ непосредствено сж прикрепени здраво съ памученъ шиуръ 2 и страничнитѣ ржкохватки 7, между които се поставятъ скитѣ на пострадалиятъ скиоръ, следъ което последния се привързва съ балдѣмитѣ къмъ шейната и по такъвъ начинъ е изключено пострадалия скиоръ да бжде обърнатъ на нѣкой завои или пѣкъ, когато се наложи, поради спешность, шейната да слезне по-бърже надолу.

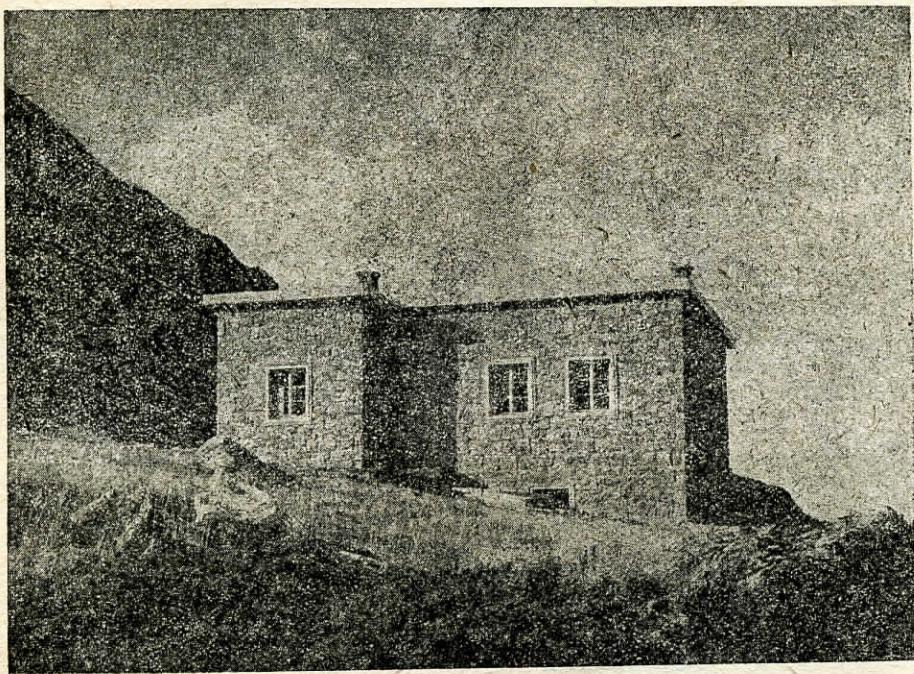

ИЗЪ ДОКЛАДА НА ПЛАНИНСКАТА СПАСИТЕЛНА СЛУЖБА

Направените няколко опити в миналото за създаване на Планинската спасителна служба при участието и на други сродни организации, не даде желанния резултат. Това принуди Централното настоятелство на Б. Т. С. да създаде Планинска спасителна служба при Съюза, грижитъ за която да легнатъ изцѣло на организираниѣ ту-

Така избраниятъ комитетъ се конституира: председателъ Василъ Радевъ, подпр. Т. Тодоровъ, секретаръ-касиеръ Г. Зюмбюлевъ, мед. съветникъ Д-ръ Хр. Христовъ и техн. ръководителъ К. Саваджиевъ.

Следъ това съветътъ започна своята редовна работа. На първо време се създаде организацията на Планинската

Високопланински заслонъ „Заврачица“ — Рила

ристи. И така презъ 1943 година службата започна своята дейность подъ знамето и ръководството на Б. Т. С.

Централното настоятелство на Съюза на 23. XI 1942 год. избра за управителъ съветъ на службата: Василъ Радевъ, Тодоръ Тодоровъ, Д-ръ Хр. Христовъ, Г. Зюмбюлевъ и К. Саваджиевъ, на който съветъ възложи, да организира и проведе службата презъ 1942/943 год.

спасителна служба за София, тъй като липсваха всички условия за организирането на сжщата за другитъ градове. За изпълнението на тази задача се подбраха отъ всички клонове опитни лица, които да дадатъ съдействието си, като дежурни спасители. Освенъ това, организираха се две групи, едната въ с. Драгалевци, а другата въ с. Бояна, съставена отъ селяни, на които се възложи службата носачи.

Освенъ тази подготовка уредиха се: едно събрание, на което се разясни службата и нейнитѣ задачи и една лекция въ университета, на която се дадохъ обяснения за служене съ компаси при лошо време.

Подготвена така, работата на службата започна да действа на 31. XII. 1942 год. Групитѣ бѣха разпредѣлени, както следва:

I група на хижа „Алеко“ състояща се отъ: единъ лѣкарь, двама дежурни спасители и четирима носачи.

II група на Черни връхъ, състояща се отъ двама дежурни носачи.

III група на хижа „Кр. Новаковъ“, състояща се отъ четирима дежурни спасители.

IV група на Желѣзничарската хижа „Родина“ състояща се отъ единъ лѣкарь, двама дежурни спасители и четирима носачи.

V група на Скиорския заслонъ въ Люлинъ, състояща се отъ двама дежурни спасители и единъ лѣкарь.

Постояненъ тел. постъ за повикване на допълнителни носачи въ с. Бояна

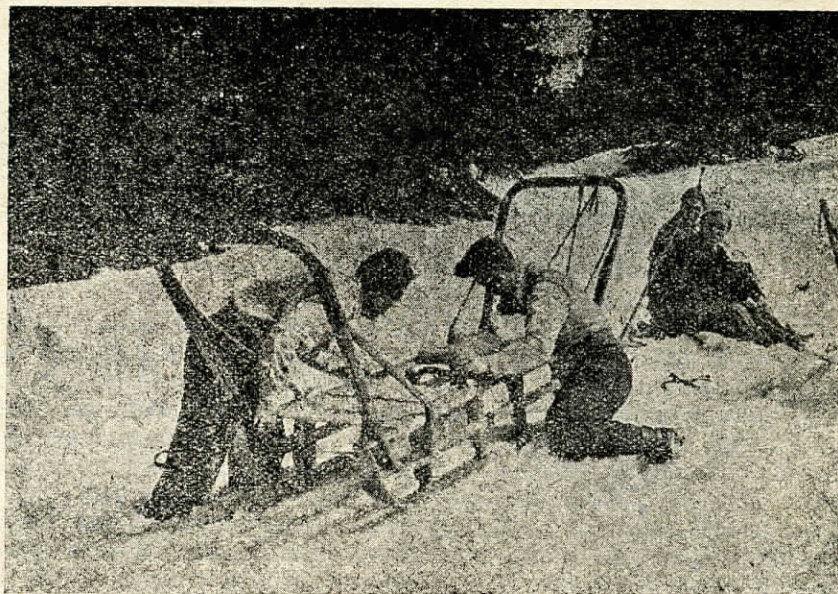
Софийско. За периода 31. XII. 1942 год. до 31. III. 1943 година включително Планинската спасителна служба е свалила 14 тежко пострадали до първия съобщителенъ пунктъ и е дала помощъ на много леко пострадали туристи.

На всички дежурни службата заплащаше по 150 лв. дневно.

За реализиране на поставенитѣ си задачи, службата получи материална подкрепа отъ: Централното настоятелство на Б. Т. С., Столичната голѣма община и клоноветѣ на Б. Т. С. въ София. Особена подкрепа и то чувствителна, даде съюзниятъ членъ г. Павелъ Кебърле.

Поставена на тѣзи начала, службата съ право може да се гордѣе и да прави честъ на Българския туристически съюзъ, който съ създаването ѝ задоволи една отъ най-голѣмитѣ и наложителни нужди за развитието на зимния туризъмъ.

Представениятъ подробенъ докладъ на Планинската спасителна служба предъ централното настоятелство на Б. Т. С. бѣ одобренъ напълно.

Новиятъ моделъ спасителна шейна

„БРАННИКЪ“ И БЪЛГАРСКИЯ ТУРИЗЪМЪ

Създаването на организацията на българската младеж „Бранникъ“ дойде като естественъ завършекъ на усилията на българската младежъ при провеждането на нейната обществена дейностъ. Съ нейното създаване проблемътъ за младежката общественостъ у насъ стана държавенъ проблемъ и израстна на здравата основа, която ще му осигури едно правилно и спокойно развитие.

Въ съгласие съ постигнатото споразумение между организацията „Бранникъ“ и Юношеския туристски съюзъ въ България, последниятъ премина въ организационно поддѣление на „Бранникъ“ що се отнася до учащата се младежъ, членуваща въ Ю. Т. С. Всички юноши туристи надъ 21 годишна възраст, по силата на постигнатото споразумение, автоматически преминаватъ въ редоветъ на БТС.

Въ желанието си да поддържа и за въ бъдеще съществуващитъ традиционни отношения между БТС и ЮТС, по предложение на организацията „Бранникъ“, се състояха две срещи между Централното настоятелство на БТС и главното ръководство на „Бранникъ“. На тѣзи срещи се поставиха и разискваха редица въпроси, свързани съ досегашното съществуване на ЮТС и бъдещата съвмѣстна дейностъ между БТС и новото организационно поддѣление на „Бранникъ“, въ връзка съ идейното и практическо провеждане на проблемитъ въ областа на организирания български туризъмъ.

Българскиятъ туристически съюзъ съ особено задоволство подчертава правилнитъ разбирания на организацията „Бранникъ“ въ областта на организирания български туризъмъ, които сж гаранция, че ЮТС и за въ бъдеще ще запази ценния духъ на самоинициатива и творчество, който е вдъхновявалъ най-ценната младежка организация у насъ въ продължение на

тридесетъ години. Тѣзи разбирания на Главното ръководство на организация „Бранникъ“ сж гаранция сжщо така, че и за въ бъдеще сътрудничеството съ БТС ще продължи, за да се постигнатъ още по-ценни и трайни резултати за дѣлото на българския туризъмъ.

Тѣзи именно разбирания сж намѣрили изразъ въ разпоредбата, която главниятъ ръководителъ на „Бранникъ“ г. проф. Караивановъ, единъ отъ голѣмитъ приятели на ЮТС въ миналото, е отправилъ до всички браннически поддѣления:

„Къмъ всички браннически дружини и външи да се обособятъ особенни планинарски групи, съгласно Правилника за устройството и иерархия въ Организацията на българската младежъ „Бранникъ“ (§ 21) на които основнитъ задачи ще бъдатъ, да продължатъ развитието духа на Юношеския туристски съюзъ изразенъ въ насаждане на силна привързаностъ и обичъ къмъ родната планина и изпълнението на задачитъ на сжщия съюзъ, изразени въ:

а) чрезъ излетуване до близки или по-далечни мѣста да бъде поставена българската младежъ чрезъ досега и съ родната природа на въздействие отъ нея;

б) да действуватъ и съдействуватъ на Българския туристически съюзъ и Българския алпийски клубъ за стопанисване на туристическитъ хижи и домове, градежа на нови такива и бележенето на планински пѣтища и пѣтеки;

в) да действуватъ или съдействуватъ на официалнитъ власти или други обществени организации за запазване на рѣдки растителни видове и залесяване на мѣстности;

г) да действуватъ или съдействуватъ на официални власти или други обществени организации за запазване на природни и археологически забележителности

д) да изтъкват красотата на българската природа и насаждат дух на привързаност и обич към нея всрѣдъ бранническата младеж, и она част отъ българската младеж, която е извънъ редоветъ на Бранникъ и да се стремятъ чрезъ допускане участието на такива младежи въ организираниетъ излети отъ особенитъ планинарски групи, браннически дружини или вѣнци, тѣхното приобщаване къмъ задачитъ на Бранникъ, за да се осъществи пълното единство и сплотеностъ всрѣдъ българската младеж;

е) да се подготвятъ бранниците планинари съ огледъ тѣхнитъ нарочни задачи при бъдещето имъ участие въ особенитъ поддѣления на българската войска. За постигане на горното:

1) Да се поканятъ чрезъ окръжно издадено отъ г. г. директоритъ на мѣстнитъ учебни заведения всички бивши и сегашни членове на Юношеския туристически съюзъ да постъпятъ въ бранническитъ дружини и вѣнци въ името на единството и сплътеността на българската младеж. Приемането имъ въ бранническитъ дружини и вѣнци да стане по установения редъ за приемане на нови бранници. На приетитъ юноши-туристи да се даде възможностъ за бързото имъ приобщаване къмъ задачитъ на Бранникъ и подкрепятъ ония измежду тѣхъ, които сж заемали ръководни длѣжности въ поддѣленията на Ю. Т. С. за иерархическото имъ изравняване съ останалитъ бранници.

2) На дружиненъ сборъ да се обяви чрезъ прочитане на това окръжно създаването на особена планинарска група и се издирятъ доброволно желающитъ бранници и браннички отъ III организационенъ пластъ да участвуватъ въ нея.

Групата трѣбва да има две ядра за селищата които се намиратъ въ равнинни области и 5 ядра за дружина — отъ планински области. За увеличаване броя на ядрата или преустройство на

цѣли дружини въ браннически планинарски отряди, да се изисква разрешение съ нароченъ докладъ чрезъ началника на Отдѣлението за тѣлесно възпитание и спортъ при Главния щабъ.

Образуването на планинарски групи е задължително за всички дружини и вѣнци и да се извърши най-късно до края на тази година, като за стореното се донесе въ тридневенъ срокъ отъ датата на образуването на групата въ Отдѣлението за тѣлесно възпитание и спортъ. До изпращането на нарочно упътване за занятията въ особенитъ планинарски групи, да се използватъ всички възможности за организиране на излети — единъ за цѣлитъ дружини и вѣнци и единъ само за планинарската група.

Бранниците планинари носятъ установената въ правилника униформа и нѣкои измѣнения (които ще се съобщатъ допълнително). Бранниците планинари, като приемници на идеитъ и задачитъ на Юношеския туристически съюзъ, носятъ задължително подъ бранническия шитъ на лѣвия ръкавъ, кръгълъ зеленъ сукненъ шитъ съ металически еделвайсъ.

За създаването на особената планинарска група старшитъ дружинни командири да уведомятъ мѣстнитъ клонове на Българския туристически съюзъ и ги помолятъ за съдействие въ бъдеще.

Централното настоятелство на БТС като прави достояние горното разпореждане на организацията „Бранникъ“, отправя горещъ апелъ къмъ съюзнитъ клонове и членове да дадатъ своето пълно съдействие и подкрепятъ създаващитъ се планинарски поддѣления въ организацията, за да може и на мѣстна почва да се изгради едно взаимно сътрудничество, което безспорно ще се отрази благотворно върху туристическото възпитание на българската младежъ и практическитъ задачи на дѣлото на организирания български туризъмъ.

Г. Д.

СЪЮЗЕНЪ ЖИВОТЪ

По случай смъртта на Негово Величество Царь Борисъ III, на 1 септемврий т. г. се състоя траурно заседание на ЦН, СКК и представители на софийскитѣ клонове на БТС.

Събранието отдаде почитъ къмъ паметта на почетния председателъ на БТС и взе решения за нейното увѣковѣчаване, които направи достояние на съюзнитѣ клонове съ своето окръжно подѣ № 6 отъ 30. IX. 1943 година.

ЦН реши книжка 1—2 на сп. „Български туристъ“ презъ 1944 година да бѣде посветена на личността и дѣлото на Царя-Обединителъ.

*

Делегация отъ ЦН, начело съ съюзния председателъ, е посетила новия главенъ ръководителъ на „Бранникъ“, г. проф. Г. Караивановъ.

Постигнато е било пълно съгласие по всички изложени предъ главния ръководителъ въпроси въ връзка съ дейността на БТС.

Организацията „Бранникъ“ и презъ настоящата година подкрепи материалното дѣло на БТС, като отпусна сумата 200.000 лева за подпомагане на съюзното хижестроителство и необходимата сума за поправката на скиорския пѣть при м. „Дупката“ въ Витоша, която поправка се извърши отъ БТС.

*

Софийскиятъ клонъ „Алеко Константиновъ“ отъ БТС е решилъ да започне строежа на нова хижа „Алеко“ на Витоша, която ще се изгради съ пълната морална и материална подкрепа на БТС.

За целта е учреденъ Почетенъ граждански комитетъ подѣ почетното председателство на столичния кметъ, г. инж. Ив. Ивановъ.

Съставенъ е и строителенъ комитетъ въ съставъ: П. Кебърле, Г. Драгоевъ, арх. Г. Скордевъ, арх. Бѣлковски, Ат. Янковъ, Д. Рунтовъ и М. Кръстевъ.

Новата хижа „Алеко“ ще бѣде построена по всички съвременни изисквания и ще представлява най-хубавата планинска хижа у насъ.

*

На 11 юлий т. г. се извърши освещаването на хижа „Хелмутъ Броксъ“ — Витоша, построена отъ съюзния клонъ „Голо бърдо“ — Перникъ.

На тържеството присъствуваха множество туристи отъ София и Перникъ, както и почти всички членове на ЦН, начело съ съюзния председателъ.

При откриването, което бѣ филмирано отъ „Българско дѣло“, произнесоха слова съюзния председателъ, г. д-ръ Ковачевски, и председателя на клона „Голо Бърдо“, г. Х. Броксъ.

*

Презъ настоящето лѣто бѣ завършена окончателно и хижа „Добрила“ въ Стара планина на клона отъ БТС „Иванъ Вазовъ“ — Сопотъ.

Хижата бѣ завършена благодарение усилията на нашитѣ другари отъ Сопотъ и ценната подкрепа на г. генералъ Гочевъ, който бѣ награденъ отъ ЦН на БТС съ съюзната значка „за заслуга“, връчена му лично отъ съюзния секретаръ, г. Ив. Ивановъ, при подходяще за случая тържество.

ЦН подкрепи материално строежа на хижа „Добрила“, съ което допринесе извънредно много за нейното окончателно завършване.

*

ЦН е решило да изготви нѣколко съюзни албуми съ избрани характерни снимки изъ българскитѣ планини и материалното творчество на БТС.

Изработването на албумитъ е възложено на членоветъ на ЦН, г. г. Д. Чолаковъ и М. Кръшнякъ.

*

ЦН е приело за редовенъ клонъ на БТС туристическото дружество „Буковецъ“ — Кратово.

На дружеството е отпусната отъ Министерството на благоустройството помощъ 100.000 лева за довършването на туристическия домъ въ града, което ще се извърши презъ пролѣтѣта на 1944 година.

„Пжтувания изъ България“ отъ Павелъ Делирадевъ

Още отъ първитъ страници на Пжтувания изъ България отъ П. Делирадевъ, читателтъ добива впечатлението, че автортъ познава добре природата. И това впечатление още повече се затвърдява при прочита на цѣлата книга.

Основно, неотмѣнно правило е, че писателтъ трѣбва да описва онова, което познава добре. Така неговото произведение се избавя отъ най-голтѣмия недостатъкъ за всѣка книга — съчинителството. Разбира се, това категорично условие е само правдивата психологическа основа, върху която се гради творбата и която, единствена, безъ писателската сръчностъ на автора, далекъ още не е достатъчна, за да се стигне до сполученото художествено

произведение. Когато доброто познаване на предмета е идеално съчетано съ писателската сръчностъ, се постига завършената литературна творба.

Въ пжтеписната ни литература, която презъ последнитъ години се поразрастна, рѣдко срѣщаме произведения, въ които познаването на предмета да е тъй хубаво съчетано съ писателската сръчностъ, както е въ книгата на Павелъ Делирадевъ. Обикновено, даровитиятъ писателъ, който навлиза въ пжтеписната литература, е посрѣдственъ познавачъ на природата, или пъкъ, ако е добъръ познавачъ на природата, е посрѣдственъ писателъ.

Но Павелъ Делирадевъ не само познава добре природата; той я и обича силно. При това, е тънко наблюдателенъ, съ живо чувство за контраститъ между живота всрѣдъ общественитъ условности и живота всрѣдъ природата. Като прибавимъ къмъ всичко това широката му историко-географска начетеностъ и способността му да описва леко и своеобразно виденото и преживѣното, ние вече добиваме представа за богатитъ му възможности на създателъ на художествения пжтеписъ.

На мѣста Павелъ Делирадевъ си служи съ белетристичния похватъ, на мѣста изпада въ лекъ лиризмъ, или дава воля на свежото си чувство за хуморъ. Всичко това придава на книгата му здраво импресионистиченъ характеръ, въ свѣтлината на който историко-географскитъ сведения не само не досаждатъ, ами се налагатъ на съзнанието като опoетизирана действителностъ.

Книгикато Пжтувания изъ България отъ Павелъ Делирадевъ сж не само честъ за туристическото движение, къмъ което принадлежи автортъ, но и цененъ приносъ къмъ пжтеписната литература.

Д.

